

LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ

**BELİREN YETİŞKİNLERDE REDDEDİLME DUYARLILIĞI VE
SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİDE BEDEN İMGESİNİN ARACI
ROLÜ**

Nisan İlayda KOCAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İstanbul, Temmuz 2024

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında “Beliren Yetişkinlerde Reddedilme Duyarlılığı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkide Beden İmgesinin Aracı Rolü” incelenmiştir.

Öncelikle tez sürecimde akademik bilgi birikimini benimle cömertçe paylaşan, her görüşmemizde tezime ilgili beni cesaretlendiren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sayın Eda Yılmaz' e tüm destek ve samimiyeti için bir teşekkürü borç bilirim.

Beni kendi kendine yetebilen ve sorumluluklarının bilincinde, Atatürkçü bir birey olarak yetiştiren ve maddi manevi her koşulda destekleyen annem, babam ve anneanneme teşekkür ederim. Yüksek lisansa başlangıcımı sevinçle karşılayan ancak tezimi bitirdiğim günü göremeyen canım dedem, seni çok özlediğimi bilmeni istiyorum. Başarımı gördüğünü ve benimle gurur duyduğunu biliyorum.

Ve son olarak, tüm tez sürecimde ve hayatımın her alanında beni sakinleştiren, destekleyen ve çok seven müstakbel eşim, aynı zamanda meslektaşım Şefik Yıldız' a teşekkür ediyorum.

Bu tez çalışmasının literatüre ve bilime katkı sunmasını temenni ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1 BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİ.....	3
2.2 REDDEDİLME DUYARLILIĞI.....	4
2.3 SOSYAL KAYGI.....	8
2.3.1 Sosyal Kaygıda Başlangıç ve Yaygınlık.....	9
2.4 BEDEN İMGESİ.....	9
2.5 Reddedilme Duyarlılığı ile Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar.....	10
2.6 Reddedilme Duyarlılığı ve Beden İmgesi Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar.....	11
2.7 Beden İmgesi ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar.....	11
2.8 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
2.9 ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	13
3. YÖNTEM.....	14
3.1 ARAŞTIRMA MODELİ.....	14
3.2 ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİ.....	14
3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	15
3.3.1 Demografik Bilgi Formu.....	15
3.3.2 Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği.....	15
3.3.3 Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği.....	16

3.3.4 Vücut Algısı Ölçeği	17
3.4 PROSEDÜR	17
4. BULGULAR	20
TARTIŞMA.....	25
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	29
KAYNAKÇA	31
EK A. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	38
EK B. REDDEDİLME DUYARLILIĞI ÖLÇEĞİ.....	39
EK C. LIEBOWITZ SOSYAL KAYGI ÖLÇEĞİ	48
EK D. VÜCUT ALGISI ÖLÇEĞİ	49
EK E. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU.....	51
ÖZGEÇMİŞ.....	52

ÖZET

BELİREN YETİŞKİNLERDE REDDEDİLME DUYARLILIĞI VE SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİDE BEDEN İMGESİNİN ARACI ROLÜ

Modern toplumda beliren yetişkinlik, ergenlik ve yetişkinlik gelişim dönemleri arasında bulunan fakat her iki dönemden de farklı davranış paternlerini içinde barındıran bir ara dönem olarak kabul edilmektedir. Reddedilme duyarlılığı ise, beliren yetişkinlik döneminde de ortaya çıktığı düşünülen bir davranışsal yaklaşımdır. Bu tez çalışmasında beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin aracı rolü incelenmiştir.

Araştırma yaşları 18-29 arasında değişen 300 katılımcıyla yürütülmüştür. Araştırma verileri Demografik Form, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği ve Vücut Algısı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Analizlerden elde edilen bulgulara göre beden imgesi, reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir.

Elde edilen bulgular literatür kapsamında tartışılmış olup, gelecek araştırma ve klinik pratiğe yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beliren yetişkinlik, reddedilme duyarlılığı, sosyal kaygı, sosyal kaçınma, beden imgesi

Tarih: 24.06.2024

ABSTRACT

THE MEDIATIONAL ROLE OF BODY IMAGE IN THE RELATIONSHIP BETWEEN REJECTION SENSITIVITY AND SOCIAL ANXIETY IN EMERGING ADULTS

Emerging adulthood, which is now considered a transition period between adolescence and adulthood, changes the behavioral patterns of individuals. Rejection sensitivity is a behavioral approach that is thought to arise also during emerging adulthood. In this thesis study, the mediational role of body image in the relationship between rejection sensitivity and social anxiety in emerging adults was examined.

The research was conducted with 300 participants aged between 18-29 years. The research data were collected using Demographic Form, Rejection Sensitivity Scale, Liebowitz Social Anxiety Scale and Body Image Scale.

According to the results of the research, body image mediates the relationship between rejection sensitivity and social anxiety.

The findings were discussed within the context of the literature and recommendations were made for future research and clinical practice.

Keywords: Emerging adulthood, Rejection sensitivity, Social anxiety, Body image

Date: 24.06.2024

KISALTMALAR

APA	: Amerikan Psikoloji Birliği
DSM-5	: Ruh Sağlığı Tanısal ve İstatistiksel Kılavuzu Beşinci Versiyonu
RDÖ	: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği
YEM	: Yapısal Eşitlik Modellemesi

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Reddedilme Duyarlılığının Sosyal Kaygıya Etkisinde Beden İmgesinin Aracı Rolü Modeli.....	22
Şekil 2. Reddedilme Duyarlılığının Sosyal Kaygıya Etkisi.	23
Şekil 3. Reddedilme Duyarlılığının Sosyal Kaygıya Etkisinde Beden İmgesinin Aracı Rolü.....	23

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 Genel Kabul Görmüş Uyum Değerleri.....	20
Tablo 3.2 Genel Kabul Görmüş Uyum Değerleri.....	20
Tablo 4.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri	21
Tablo 4.2 Reddedilme Duyarlılığı ve Sosyal Kaygı İlişkisinde Beden İmgesinin Aracı Rolü... ..	24

1. GİRİŞ

Günümüzde gelişim dönemleri incelenirken bağlam, değişim ve toplum merkezli bir yaklaşım benimsenmektedir (Galambos ve Tilton, 2000). Bu yeni yaklaşım, gelişim dönemlerinde ana dönemlerin içine birtakım ara dönemleri de dahil etmektedir. Gelişim dönemleri içerisinde ergenlik ve yetişkinlik arasında bir ara dönem olarak tanımlanan beliren yetişkinlik, bu iki gelişim döneminden oldukça farklı özelliklere sahiptir. Başlangıç ve bitiş dönemi keskin çizgilerle ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinden ayrılmasa da literatürde 18-29 yaş arası kapsadığı saptanmıştır (Arnett, 2000; Atak, 2011).

Yaşam dönemleri içerisinde bireyler pek çok sosyal ilişki kurmaktadır. Bu ilişkilerin kurulma süreci, sürecin işleyişi ve devamlılığı ise bazı faktörlere bağlıdır. Kişinin ilişkilerde kabul-red algılamaya yönelik arayışı, olası bir kabul-red ile karşı karşıya kaldığında vereceği tepkinin yoğunluğu sosyal ilişkilerinin kurulma, işleyiş ve devamlılığını doğrudan etkiler niteliktedir. Bu kapsamda, kişilerin reddedilmeyi kaygıyla beklemesi, reddedilme karşısında yüksek düzeyde tepki vermesi ve sosyal ilişkilerinde redde yönelik olası ipuçlarını takip etmesi reddedilme duyarlılığı olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme duyarlılığı, tüm bu yönleriyle değerlendirildiğinde bilişsel ve duygusal komponentleri içerisinde barındıran bir süreçtir. Bilişsel ve duygusal süreçleri bir arada barındırması dolayısıyla psikolojik süreçlerle bağlamsal detaylar arasında bağlayıcı bir etkiye sahiptir.

Sosyal kaygı, kişinin sosyal ortam içinde bulunan diğer kişilerin yanında küçük düşeceği, kaygı duyacağı ve kaygının fiziksel semptomlarının dışarıdan anlaşılacağına yönelik korku ve kaçınmalarını içermektedir. Sosyal kaygı düzeyi yüksek kişiler, değerlendirileceği ya da bir performans sergilemeleri gereken ortamlardan kaçınmaktadırlar (Öztürk, 2002). Kişilerin algıladıkları reddedilme duyarlılığı, sosyal kaygı bozukluğu için önemli bir kriter olarak değerlendirilmektedir (Liebowitz, 2000). Bu kapsamda değerlendirildiğinde reddedilmeye yönelik duyarlılık, sosyal kaygı düzeyi yüksek olanlar için bir kişilik özelliği olarak ele alınmaktadır.

Reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı, sosyal ilişki kurmayı güçleştirdiğinden özellikle beliren yetişkinler için oldukça önem teşkil etmektedir. Kişinin beliren yetişkinlik dönemi belirtilerini tamamlayıp yetişkinliğe geçebilmesi için bazı adımları tamamlaması gerekmektedir. Bu adımlar içerisinde sosyal ilişki kurma ve sürdürme becerisi, girişkenlik gibi bazı faktörleri içermektedir. Reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygıya yönelik özelliklerin kişide bulunması, özellikle işe girişin gecikmesi, evlilik yaşının gecikmesi gibi faktörleri etkiliyor olabilir.

Kişinin red ya da kabul edileceğine yönelik algısı ve sosyal performans gerektiren durumlarda kaygı yaşadığı alanlardan birisi de beden üzerinden şekillenmektedir. Beden, bireyin dıştan görünen ve pek çok psikolojik faktörün fiziksel çıktılarının gözlemlenebileceği bir alandır. Kişinin bedenine yönelik olumlu – olumsuz düşünceleri ve bedenini algılayışı beden imgesi olarak tanımlanmaktadır. Kişinin olumlu ya da olumsuz beden imgesi geliştirmesinde kendi bedenini algılayışının olduğu kadar yakın ilişki içinde bulunduğu çevresinin de bedenine yönelik algısı önem taşımaktadır (Carriere & Kluck, 2014).

Araştırmanın ikinci bölümünde, beliren yetişkinlik, reddedilme duyarlılığı, sosyal kaygı ve beden imgesi değişkenleri literatür kapsamında açıklanmıştır. Bu açıklamalara ek olarak reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı, reddedilme duyarlılığı ve beden imgesi, sosyal kaygı ve beden imgesi değişkenleri arasındaki ilişkiler açıklanmıştır. Bölüm sonunda araştırmanın amacı ve özgün değeri açıklanmış, literatür kapsamında edinilen bilgiler ışığında araştırma hipotezleri sunulmuştur.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, araştırma modeli tanımlanmış, örneklem seçimi açıklanmış, araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları tanıtılmış, araştırmada kullanılan istatistiksel analiz modeli (yapısal eşitlik modellemesi) genel hatlarıyla tanıtılmış ve yapısal eşitlik modellemesi değerlendirmesinde kullanılacak genel kabul görmüş uyum iyilikleri okuyucuyla paylaşılmıştır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde, yapısal eşitlik modellemesine yönelik istatistiksel bulgular paylaşılmış, genel kabul görmüş uyum değerleri ve analizler sonucu elde edilen uyum değeri bulguları kıyaslanmıştır.

Araştırmanın beşinci bölümünde, analizler sonucu elde edilen bulgular literatür bağlamında tartışılmış ve hipotezlerin kabul red durumu değerlendirilmiştir.

Araştırmanın son bölümünde ise, araştırmanın sınırlılıkları paylaşılmış ve gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİ

İnsanın gelişim evrelerinin incelenmesi, psikolojinin önemli çalışma alanlarından biridir. Özellikle, ergenlik ve yetişkinlik süreçleri disiplinler arası perspektif doğrultusunda incelendiğinde, sosyal ve kültürel değişimle birlikte bu iki dönem arasında “Beliren Yetişkinlik” olarak nitelendirilen bir ara dönem bulunmaktadır (Arnett, 2000). Arnett (2000), bu dönemi ergenlikten ve yetişkinlikten farklı bir dönem olarak değerlendirmiştir. İlgili dönem, yetişkin bağlanma, ayrışma ve sorumlulukların yaş kapsamında geciktirildiği bir dönem olarak açıklanmıştır. Özellikle Batı toplumlarında, endüstrileşmenin etkisiyle birlikte; kişilerin yüksek öğrenime devam etme arzusu ile paralel olarak eğitim süresinin uzaması, evlilik ve ilk çocuk sahibi olma yaşının uzaması gibi parametreler göz önünde bulundurulduğunda, bu dönemin ortaya çıktığı düşünülmektedir (Arnett, 2000). Bu etmen 3 ana başlıkta toplanmaktadır. Bu başlıklar; karmaşık toplumsal ve ekonomik yapı, eğitim hayatı süresinin uzaması ve buna paralel olarak evlilik yaşının ve ilk ebeveynlik yaşındaki gecikmedir (Douglass, 2007).

Beliren yetişkinlik en kısa ifadeyle, bireyin kendini merkezde tuttuğu, arada kalmışlık hissini barındıran, yetişkin kimliğini keşfettiğini, risk barındıran ve barındırmayan olasılıkları değerlendirdiği ve pek çok değişikliği deneyimlediği bir dönemdir (Arnett, 2000; Nelson & Chen, 2007).

Son yıllarda Türkiye’ de yaşanan toplumsal ve demografik değişimlerle birlikte eğitim yaşının uzaması, ortalama evlilik yaşının uzaması ve buna bağlı olarak ilk çocuk sahibi olma yaşının da uzadığı görülmektedir (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması-2018, 2018). Bu kapsamda değerlendirildiğinde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde özellikle büyükşehirde yaşayan eğitilmiş kesimin beliren yetişkinlik dönemine açık olduğu görülmektedir. Türkiye’ de beliren yetişkinlik yaş aralığı 19-26 olarak değerlendirilirken, bu yaş aralığındaki bireylerin yetişkinlik ölçütleri ise “bireysel sorumluluğu almak” ve “bağımsız karar almak” olarak tanımlanmıştır (Atak & Çok, 2015). Tüm bunlara ek olarak, özellikle Türkiye’ de ilgili gelişim dönemine yönelik yapılan çalışma sayısı oldukça azdır.

2.2 REDDEDİLME DUYARLILIĞI

İnsan, topluluk içerisinde yaşama becerisi olan ve ilişkiler kuran bir varlıktır. Bu bağlamda, ilişki kurduğu topluluklar içinde aidiyet hissetme, kabul görme gibi ihtiyaçları mevcuttur. Bu ihtiyaçların sağlanması, bireyin psikolojik ve fiziksel sağlığı açısından koruyucu bir işlev olarak değerlendirilmektedir (Uchino, 2009). Aksi şekilde bu ihtiyaçların doyurulmaması, bireyin psikolojik ve fiziksel sağlığını olumsuz şekilde etkileyebilir (Jaremka, ve ark., 2013). Bu kapsamda, insan aidiyet ve kabul görmeye yönelik ihtiyacını tatmin etmeye çalışırken, reddedilmekten kaçınmaktadır. Bu döngüyü sürdüren ise; kişinin çevresinden reddedilmeye ya da kabul görmeye yönelik olarak topladığı ipuçları, bu ipuçlarını nasıl algıladığı, yorumladığı ve ipucuna verdiği tepkidir. Yetişkinlik döneminde, kişinin kabul ya da reddedilmeye yönelik vereceği tepkiler ilk deneyimleriyle doğrudan bağlantılı olmaktadır (Piertzak, Downey ve Ayduk, 2005). Bu bağlantı, bireyin etkileşimde bulunduğu kişilerden gelen fiziksel ve duygusal işaretleri araması olarak tanımlanır (Romero-Canyas, Downey, ve ark., 2010).

Kişinin reddedilmeye yönelik duyarlılığı, sosyal ilişkilerinde önem atfettiği kişiler tarafından kabulü yanı sıra kendini kabulü açısından kritik öneme sahipken, kendini olduğundan daha az önemli değerlendirmesine de sebep olabilmektedir. Bu bağlamda ele alındığında, kişinin kendi değerini objektif olarak değerlendirmesinin önünde engel teşkil edebilmektedir (Marston, Hare ve Allen, 2010).

Reddedilme duyarlılığı, bireyin reddedilmeye yönelik beklentisi, reddedilmeyi algılamaya hazır olma ve reddedilmenin gerçekleşmesi sonucu normalin üstünde tepki göstermeyi içermektedir (Downey, Feldman ve Ayduk, 2010). Birey, birincil bakım verenleri tarafından kabul görmediğinde ve bu bağlamda da ilk reddedilme yaşantıları oluştuğunda, bu algı yetişkinlik boyu pekişmektedir. İlk yaşantıları reddedilme ile şekillenen çocuk, süregiden ilişkilerinde reddedilmeyi kaygıyla beklediğinden, ilişki kurması gereken durumlardan kaçınmaktadır (Olgaç ve Özen Şirvalı, 2019). İncelenen bir araştırma bulgusuna göre; çocuklardaki psikolojik uyuma etki eden pek çok faktör bulunmasına rağmen, ebeveyn kabul reddi %26 oranında etkilemektedir. Tersine şekilde, yetişkin dönemindeki psikolojik uyumun ise %21' i çocuklukta algılanan kabul red ile ilişkilendirilmektedir (Khaleque , Rohner ve Cournoyer, 2002).

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, kabul görme ve reddedilmekten kaçınma insani bir güdüdür. Ancak, insanların reddedilmeye yönelik işaretleri algılama ve reddedilmeye tepki verme durumları birbirinden farklıdır. Bu durumun kişiden kişiye değişiyor oluşu ise, reddedilmeye yönelik duyarlılık ile açıklanmaktadır (Bozdoğan, 2023). Bu duyarlılık, kişinin reddedilmeyi kaygı ile beklemesini içermekle birlikte, olası bir reddedilmenin gerçekleşmesi durumunda verilecek tepkileri de doğrudan etkilemektedir. Reddedilme duyarlılığı, reddedilmeyi bekleme, çevreden gelen ipuçlarını arama, karışık halde bulunan ipuçlarını algılama ve bu ipuçlarına yönelik aşırı tepki verme davranışları ile karakterize duygusal ve bilişsel süreçleri içeren bir durumdur. Bu kapsamda, bu ipuçları sosyal ilişkileri otomatik olarak olumsuz yönde etkileyecek beklentilere, algılanan bilginin yanlış işlenmesine ve davranışların seçilmesine yönelik bir savunma stratejisi olarak yorumlanmaktadır.

Kavramsal olarak reddedilme duyarlılığı, reddedilmenin gerçekleşmesini kaygıyla beklemeyi içermektedir. Reddedilmeyi kaygıyla bekleme ve reddedilmenin olası sonuçlarından yüksek düzey rahatsızlık duymak yüksek reddedilme duyarlılığı, sosyal kabulü bekleme ve reddedilmenin olası sonuçlarından minimal düzeyde rahatsız olmak ise düşük reddedilme duyarlılığı olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme duyarlılığı yüksek kişiler, sosyal ilişki içindeki her davranışı reddedilme ipucu olarak değerlendirme yanlılığına sahip olduğundan, gelen her davranış potansiyel bir reddedilme barındırır ve bu süreç kaçınmalarla birlikte kişiyi reddedilme deneyimlemekten koruduğu inancıyla pekişerek devam etmektedir (Romero-Canyas, ve ark., 2010).

Kavramsal açıdan Bağlanma Kuramı'ndan farklılaşmakla birlikte, bireylerin reddedilmekten kaçınma ve kabul arayışı temelde Bağlanma Kuramı çerçevesinde ele alınmıştır (DeWall, ve diğerleri, 2012). Bağlanma Kuramı perspektifinden bakıldığında, ilk çocukluk döneminde ihtiyaçları bakım veren tarafından tutarlı şekilde doyurulmayan çocuklar, diğerlerine karşı güven duygusu hissetmek konusunda zorlanmakta ve reddedilmeye yönelik duyarlı hale gelmektedir (Bowlby, 1980). Bağlanma biçimlerinin reddedilme duyarlılığı düzeyine olan etkisinin incelendiği bir çalışmaya göre, kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip çocukların reddedilme duyarlılığı düzeyinin, güvenli bağlanma biçimine sahip çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Ishaq ve Haque, 2015).

Kişilerin reddedilme duyarlılığı düzeyindeki farklılık, reddedilme sonucu verecekleri tepki üzerinde de etkili olmaktadır (Staebler, ve ark., 2011). Bu farklılık temelde, iki ana bileşeni barındırmaktadır. Bunlarda ilki, kişinin koşulsuz sevgiye yönelik güvence arayışıyken diğeri kişinin yakın sosyal ilişkilerden kaçınmasını içermektedir. Reddedilme duyarlılığı düzeyinin yüksek oluşu, reddedilmenin kişinin benliğine vereceği zararı engellemek amacıyla yakın ilişkiden kaçınma ile karakterizedir. Ters durumda, reddedilme duyarlılığı düzeyinin daha düşük olduğu olgularda kişinin reddedilme sonucu kısa süreli olumsuz duygu ve düşünceleri deneyimlemesi fakat sonrasında bu duygu düşüncelerin yerini olumlu deneyimlere bırakmasını sağlamak amacıyla sosyal ilişki kurma çabasıyla karakterizedir (Stafford, 2007). Dolayısıyla reddedilme duyarlılığı düzeyi, kişilerde yalnızlık ve sosyal ilişki arayışı arasında iki ayrı uçta tepkiyi ortaya çıkarabilmektedir (Schaan ve ark., 2020).

İncelenen çalışmalarda, yalnızlık boyutunun fiziksel saldırganlık ve düşmanlıkta artışa, ilişki doyumu düzeyinde ise düşüşe sebep olduğu görülmektedir (Purdie ve Downey, 2000). Bu kapsamda incelenen bir diğer bulgu ise, sosyal ilişki arayışını ele almaktadır. İncelenen çalışmalarda, kişilerin sosyal ilişki kurabilmek adına çevre tarafından onaylanmayan yakın ilişkiler kurabildiği, çok sayıda ve korunmasız cinsel ilişkilerin de bu sosyal ilişkiler için araç niteliğinde kullanılması gibi davranışlar görülebildiği belirtilmiştir (Besikci, Agnew ve Yildirim, 2016).

Reddedilme duyarlılığı düzeyi yüksek kişilerin, nadiren yaşadığı kabul deneyimleri kısmi aralıklı olarak ilişkilerini olumlu anlamda sürdürmelerini destekler görünse de günlük pratikte reddedilme duyarlılığı, kişilerin sosyal yaşantılarında destekleyici ve tatmin sağlayacak sosyal ilişki sürdürmeyi engelleyici davranış paterni sergilemesine yol açabilmektedir (Downey, Feldman ve Ayduk, 2000). Bu kapsamda düşünüldüğünde, reddedilme duyarlılığı, süregelen değerlendirilmektedir. Reddedilmeye yönelik düşünceler, reddedilmeye yönelik algının objektif olmasının önünde engel oluşturmakta ve bu algı da reddedilmeye yönelik düşünceleri pekiştirmektedir (Downey, Feldman ve Ayduk, 2000).

Reddedilme duyarlılığının, yaşama yayılan yapısı iki temel varsayım ile açıklanmaktadır:

İlk varsayım; kabul arayışı ve reddedilmekten kaçınma çabasını motivasyon belirleyici olarak değerlendirmektedir. Toplumsal bir varlık olan insan, yaşamını idame ettirebilmek için bir diğerine ve dolayısıyla sosyal ilişkilere ihtiyaç duymaktadır. Bu sosyal ilişki sürecindeki kabul ret algısı ise, üst biliş fonksiyonlarını içermektedir. İnsanın sosyal bağlarının devamı, düşünsel ve fiziksel iyi olma halini doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple, sosyal bağların

devamlılığına yönelik tehdit ve tehditsel içerikli işaretler insanı bunu korumaya yönelik davranışa itmektedir. Birey, davranışa yönlendiren reddedilme işaretleri ortamda olduğunda, ilgili davranışları sergiler ve işaretlerin yokluğunda da ilgili davranışları sergilemek için işaretleri aramaktadır (Romero-Canyas ve ark. 2010).

Bir diğer varsayım ise; reddilme duyarlılığının biyopsikososyal yapısından kaynaklı aktarılmasını içermektedir. İnsanın tehdit algıladığı durumlara karşı verdiği doğal tepkilerle bağlantılı olarak, geçmiş öğrenmelerin de etkisiyle kabul ve red sonucunu beklemeyi öğrendiği savunulmaktadır. Bu öğrenme, kişinin kabul edileceği ya da reddedileceği ortamsal işaretlerin, beklenti sürecindeki kaygıyı etkilediğini göstermektedir.

İkinci varsayım kapsamında literatür incelendiğinde, insanın var olabilmesi için, diğerleri tarafından kabulünün evrensel olduğunu kabul etmekle birlikte, reddedilmeye yönelik nötr/olumsuz tepkinin düzeyinin kişiden kişiye değiştiğini bu değişimin ise bilgi işleme farklılıklarından kaynaklandığını savunmaktadır (Romero-Canyas ve ark. 2010). Bilgi işlemedeki farklılıklar, kişilerde duygusal ve davranışsal birtakım çıktılar ortaya çıkarmaktadır. Tüm bu süreç göz önünde bulundurulduğunda reddedilme duyarlılığı, bilişsel-duygusal bir bilgi işleme mekanizması barındırmaktadır (Romero-Canyas ve ark. 2010). Mischel ve Shoda (1995) tarafından literatüre kazandırılan Bilişsel – Duygusal İşleme Sistemi bu varsayımı temel almaktadır. Bu sistem temelde, ortam değişkenleri ve bireysel bilişsel farkların kişilik gelişimindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu kapsamda ele alındığında, bilginin işlenmesi sürecinde beş adet bilişsel-duygusal unsur ön plana çıkmaktadır. Bu unsurlar; gelen bilginin işlenmesi, depolanması ve gerektiğinde kullanılmasını içeren *depolama*, bireyin karşıdaki bireylerin davranışından çıkardığı sonuçları içeren *beklentiler*, kişinin davranışlarının kendi ya da çevresi tarafından ödüllendirilmesini içeren *amaçlar, yetenekler ve duygular* (Mischel ve Shoda, 1995).

Bu unsurların kullanım sıklığı kişiden kişiye değişim göstermektedir. Kişilik gelişimi ve değişimi ise, bu bilişsel ve duygusal öğelerin, ortam ve dış çevre ile etkileşimine bağlı olarak oluşmaktadır (Mischel ve Shoda, 1995). Reddedilme Duyarlılığı Modeli, bu etkileşim temelinde oluşmuştur. Model, kabul ve redde yönelik ilk öğrenme ve sonrasında pekiştirmelerin, bireylerin reddedilme deneyimine yönelik bilişsel-duygusal bir perspektif oluşturduğunu savunmaktadır. Bu davranışsal perspektif, ortamda kabul veya redde yönelik ipuçları bulunduğunda aktive olur ve birey bu deneyimi engellemek ya da sosyal kabulünü sağlayabilmek adına davranış paternleri geliştirmektedir (Downey ve Feldman, 1996).

Kavramsal olarak reddedilme duyarlılığı, reddedilmenin gerçekleşmesini kaygıyla beklemeyi içermektedir. Reddedilmeyi kaygıyla bekleme ve reddedilmenin olası sonuçlarından yüksek düzey rahatsızlık duymak yüksek reddedilme duyarlılığı, sosyal kabulü bekleme ve reddedilmenin olası sonuçlarından rahatsızlık vermeyecek düzeyde rahatsız olmak ise düşük reddedilme duyarlılığı olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996).

2.3 SOSYAL KAYGI

Sosyal kaygı, kişinin sosyal durumlarda mahcubiyet deneyimlemesi veya sosyal durumlarda yaşadığı olumsuz fiziksel belirtilerin diğerleri tarafından fark edilerek rezil olmaya yönelik korku hissedilmesiyle karakterize bir bozukluktur (Yüksel, 2013). Kaygı düzeyi değişken olup, belirtiler geniş bir spektrumda gözlenmektedir. Spektrumun bir ucu sosyal ilişkilerde düşük düzey kaygıyı karşılamakta olup, sosyal ilişkide düşük düzeyde güçlüğü neden olurken, spektrumun diğer ucu sosyal fobi boyutundadır (Yüksel, 2013). Bu kişiler genel olarak, yemek yemek, enstrüman çalmak, sunum yapmak, açık alandaki tuvaletleri kullanmak, toplantılarda bulunmak, karşı tarafla sohbet başlatmak ve sohbeti sürdürmek, otorite kabul edilen kişilerle diyalog kurmak gibi eylemleri gerçekleştirmekten kaçınmakta, gerçekleştirmek durumunda kaldıklarında ise, yoğun kaygı yaşamaktadırlar (Hofmann ve Otto, 2018).

ABD’ de sosyal kaygının klinik belirtileri ilk defa Beard tarafından belirtilmiştir (Amir, Beard ve Bower, 2005). 20. yy’ da Fransa’ da P. Janet piyano çalan ve yazı yazan kişileri gözlemleyerek bu kişilerin başkaları tarafından gözlemlendiğinde performanslarında ortaya çıkan değişimi tarif etmek için bu tanımı kullanmıştır (Janet, 1903). 1966 yılına gelindiğinde, Marks ve Gelder sosyal fobiyi, diğerlerinin olduğu bir ortamda hata yapma, diğer insanların yanında küçük düşmekten aşırı korkma olarak tanımlamıştır. Bu tanım, günümüz modern psikiyatri literatürü tanımına en yakın tanım olarak kabul görmüştür (Marks ve Gelder, 1996).

2.3.1 Sosyal Kaygıda Başlangıç ve Yaygınlık

Sosyal kaygı literatürü, başlangıç yaşı ile ilgili net bir yaş ya da yaş aralığı verememektedir. Yapılan bir araştırmada, bozukluğun 8 yaş civarı başladığı bulgulanmıştır (Deborah, Beidel ve Turner, 2000). İncelenen ulusal kaynaklı bir çalışmada ise, başlangıç yaşının 13-24 aralığında olduğu bulgulanmıştır (Akdemir ve Cinemre, 1996).

Sosyal kaygı tanısı almış 210 kişi üzerinde yapılmış bir çalışmada, hastaların %69.1' i hastalık belirtilerinin 18 yaş öncesinde başladığını bildirmiştir (Rosellini, Rutter, Bourgeois, Emmert-Aronson ve Brown, 2013).

Ulusal ölçekte gerçekleştirilmiş olan “Türkiye Ruh Sağlığı Profil Araştırması” verilerin göre 1997-1998 yılında Türkiye’ de sosyal kaygı bozukluğu oranı %1.8 olarak saptanmıştır (Kılıç, 1997). 2011 yılında yapılan bir başka araştırmada ise, 2010-2011 yılında sosyal kaygı oranı %20.9, sosyal kaygının hayat boyu yaygınlığı ise %21.7 bulgulanmıştır (Gültekin ve Dereboy, 2011). Bu kapsamda, Türkiye’ nin yaklaşık beşte biri yaşam boyu sosyal kaygı belirtileri gösterirken, bu kişilerin %5’ i herhangi bir ruh sağlığına tedavi amaçlı başvurmaktadır (Keller, 2003).

Türkiye Ruh Sağlığı Profil Araştırması verilerine göre, kadın ve erkekler arasında hastalığın yaygınlığı açısından fark olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda, sosyal kaygı kadınlarda %2.3 oranında görülürken, erkeklerde bu oran %1.1 olarak bulgulanmıştır (Kılıç, 1997).

2.4 BEDEN İMGESİ

Beden İmgesi, kişinin bedenine yönelik duygusal ve bilişsel süreçlerini tanımlayan çok boyutlu bir kavramdır (Fisher ve Cleveland, 1968). Bu kapsamda beden imgesi, kişinin bedeniyle kişisel bağı, fiziksel görünümü, duygulanımı, davranışları, algı ve düşüncelerini içeren kompleks bir kavram olarak ele alınmaktadır (Grogan, 2021). Kişinin kendini algılayışının en önemli materyali olarak beden, kişinin duygu ve düşünce süreçlerini etkilemektedir (Demiralp, ve diğerleri, 2016). Bedene yönelik olumlu ve olumsuz düşünce süreçlerini içinde barındıran beden imgesi, kişinin dış görünüşüyle ilgili tutum ve davranışlarını direkt olarak etkilemektedir (Acarer, 2019).

Erken çocukluk döneminde oluşmaya başlayan beden imgesini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Erken çocukluk-ergenlik arası dönemde gelişimine devam eden beden imgesine yönelik algı, kişinin fiziksel ve sosyal şartlarından etkilendiği için, yıllar içinde değişim ve

dönüşümünü de devam ettirmektedir (Koç, 2004). Kişinin değişen ve dönüşen bu algıdan yüksek düzeyde memnun olması, olumlu beden algısı olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2009). Bu algıdan memnun olunmaması durumu ise, olumsuz beden algısı olarak tanımlanmaktadır (Doğan , Sapmaz ve Totan, 2011). Olumsuz beden imgesinde, kişi bedenindeki değişim ve dönüşümü kabul etmekte zorlanmakta, reddetmektedir (Acarer, 2019).

Erken çocukluk döneminde, kişinin sosyalleşmeye yönelik ilk öğrenmelerinde ailenin yadsınamaz bir rolü vardır. Bu kapsamda, ailedeki bireylerin kendi beden imgeleri ve çocuklarının bedenleri üzerindeki söylemleri, kişinin beden imgesini doğrudan etkilemektedir. Ailenin bedeni hedef alan süreğen baskısı, çocuğun yetişkinlik döneminde olumlu beden algısı oluşturmasının önünde set kurabilmektedir (Şirin, 2015).

2.5 REDDEDİLME DUYARLILIĞI İLE SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİYİ İNCELEYEN ÇALIŞMALAR

Literatürde, reddedilme duyarlılığı düzeyi ile sosyal kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi farklı açılardan ele alan pek çok çalışma mevcuttur. Buna karşın değişkenlerden hangisinin neden, hangisinin sonuç olduğu yönünde fikir birliği henüz sağlanamamıştır. 18-25 yaş arası katılımcılarla yürütülen bir çalışmada, kişilerin algıladığı reddedilme duyarlılığı ile psikopatoloji arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisi olduğu kanıtlanmıştır (Bayat, 2015).

Yetişkinlerle yürütülen bir çalışmaya göre, literatürde reddedilme duyarlılığının öğrenilmesinde önemli olduğu kabul edilen olumsuz ilk çocukluk deneyimleri ile sosyal kaygı arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır (Kaya, 2022).

Ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinin takip edildiği katılımcılarla yürütülen boylamsal bir çalışma verisine göre olumsuz ilk yaşantıların başta ergenlik olmak üzere, ilerleyen yıllarda kişilerde depresyon, kaygı problemleri gibi psikopatolojilere yol açtığı görülmüştür (Lansford, ve diğerleri, 2002).

Sosyal kaygı, reddedilme duyarlılığı ve diğer psikolojik belirtilerin incelendiği, 242 üniversite öğrencisinin katıldığı bir çalışmada, kaygı değişkeni tek başına ruh sağlığının yordayısı değilken, kaygının getirdiği kaçınma ve yüksek reddedilme duyarlılığı bir arada bulunduğu ruh sağlığı için güçlü yordayıcılar olarak değerlendirilmiştir (Koç, Uğur, Çolak, ve Yolcu, 2018).

Yalnızlığı etkileyen faktörlerin araştırıldığı ve 252 hemşirelik öğrencisinin katıldığı bir çalışma verisine göre, reddedilme duyarlılığı ve yalnızlık arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki

olduğu, buna ek olarak öğrencilerin reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı düzeyi arttıkça yalnızlık düzeylerinin de arttığı bulgulanmıştır (Yüksel ve Demirkıran, 2019).

Erözkan (2007) tarafından yapılan ve üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiğı bir araştırmada ise, reddedilme duyarlılığının sosyal kaygı ile ilişkili olduğu, bu ilişkinin ise istatistiki açıdan anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.6 REDDEDİLME DUYARLILIĞI VE BEDEN İMGESİ ARASINDAKİ İLİŞKİYİ İNCELEYEN ÇALIŞMALAR

Bireyin bedenine yönelik algısının oluşmasına etki eden iki önemli faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden ilki, kişinin bedenine yönelik “kendi” algısıyken, ikincisi “başkalarının” kişinin bedenine yönelik algısıdır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, bu ikili dengenin kurulmasının, bireyin reddedilmeye yönelik duyarlılığıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Oktan, 2012).

Öznel iyi oluş, reddedilme duyarlılığı ve beden imajı arasındaki ilişkinin araştırıldığı, Karadeniz Teknik Üniversitesi’nde 332 üniversite öğrencisinin katıldığı bir çalışmanın bulgularına göre, kişinin beden imajı puanı yükseldikçe, reddedilme duyarlılığı puanı düşmektedir. Ek olarak, beden imajı ve reddedilme duyarlılığının, öznel iyi oluşun yordayıcısı olduğu bulgulanmıştır (Oktan, 2012).

17-23 yaş arasındaki 263 üniversite öğrencinin katıldığı ve reddedilme duyarlılığının utangaçlık boyutuyla beden imgesi arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmaya göre, kişilerin beden imgesi puanları yükseldikçe, reddedilme duyarlılığı puanları da yükselmektedir (Kara, 2016)

2.7 BEDEN İMGESİ VE SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİYİ İNCELEYEN ÇALIŞMALAR

Bireyin bedensel görünümü ve bu görünüme yönelik algısı, onun sosyal davranış seçimini etkilemektedir. Kişinin kendine yönelik beden algısı, içinde bulunduğu sosyal durum ve davranışına dair bazı inanç ve beklentilere kaynaklık ederken, aynı zamanda olumsuz otomatik düşünceleri de tetikleme özelliğine sahiptir (Güney, 2018). Olumsuz beden imgesi, kişide yeterlilik inancını doğrudan etkilediğinden, ilgili literatürde sosyal kaygı bağlamında da işlevsel bir çalışma alanı oluşturmaktadır.

190 üniversite 1.sınıf öğrencisiyle yapılan bir çalışmanın verilerine göre; beden imgesi, ve sosyal kaygı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu çalışmaya göre, öğrencilerin beden imgesi doyumu puanları yükseldikçe, sosyal kaygı puanları düşmektedir (Uncu, 2021).

1999 yılında yapılan bir deneysel çalışmada, sosyal kaygı düzeyi yüksek kişilerin, içinde fiziksel görünüm barındıran kişilik özellikleri ve eylemlere yönelik, diğerleri tarafından aldıkları geribildirimleri olumsuz değerlendirme eğiliminin yüksek olduğu bulgulanmıştır (Wilson, 1999).

Yapılan bir başka çalışma verisine göre, olumlu vücut algısına sahip kişiler, dahil oldukları sosyal ortamlara uyum sürecinde ortaya çıkan kaygı verici durumlarla, işlevsel baş etme yolları uygulayabilmektedirler (Bandura ve Adams, 1977).

2.8 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İnsanın topluluk içerisinde yaşama becerisi olan ve ilişkiler kuran bir varlık olmasından dolayı iletişimsel becerilerin güçlendirilmesi ve yaşanan aksaklıkların minimize edilmesi günümüzde önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir.

Bu araştırma kapsamında, reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin aracı rolü tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulguların klinik pratikte ve kişilerarası süreçlerde uygulanması durumunda reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygıya yönelik egzersizler ve müdahaleler doğrultusunda kişilerin beden imgesinde kabul edilebilirliğin gelişmesi de hedeflenmektedir.

Literatürde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı, sosyal kaygı ve beden imgesi, beden imgesi ve reddedilme duyarlılığı kavramlarının kendi aralarında ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Ancak bu ilişkilerin birlikte ilişkisini beliren yetişkinlik gelişim döneminde inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ülkemizde değişen ekonomik ve sosyal koşullar göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın derlenen literatür ve bulgularının klinik pratikte özellikle beliren yetişkin (18-29) yaş grubunda bulunan kişilerde, diğer sosyal ve iletişimsel problemlerin tanınması, tanımlanması ve minimize edilmesinde yol göstermesi amaçlanmaktadır.

2.9 ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu araştırmanın ana hipotezleri aŐađıda sıralanmıŐtır:

Hipotez 1: Beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı arttıkça sosyal kaygı artacaktır.

Hipotez 2: Beliren yetişkinlerde sosyal kaygı arttıkça beden beden imgesi dőzeyi artacaktır.

Hipotez 3: Beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı arttıkça beden imgesi dőzeyi artacaktır.

Hipotez 4: Beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin aracı rolő vardır.

3. YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeline göre dizayn edilmiş betimsel bir araştırmadır. Araştırma kapsamında, “Beliren Yetişkinlerde Reddedilme Duyarlılığı Düzeyi ile Sosyal Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkide Beden İmgesinin Aracı Rolü incelenmiştir. Çalışmada, reddedilme duyarlılığı düzeyinin demografik değişkenlere göre değişme durumu ve reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı ilişkisi arasındaki ilişkide beden imgesinin aracılık rolü tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2 ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİ

Araştırmada yer alacak katılımcılara sosyal medya kanalları (Instagram, Facebook ve Telegram) üzerinden yapılan duyurular aracılığıyla ulaşılmıştır. 18-29 yaş arası katılımcıların dahil edildiği bu çalışmada veriler kolayda örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Araştırma başlangıcında, Bilgilendirilmiş Onam Formu’nda “kabul ediyorum” işaretleyen katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada yer alması gereken minimum katılımcı sayısı “G Power 3.1.9.6” sürümü kullanılarak tespit edilmiştir. G Power analiz sonucuna göre, bu araştırma için gereken minimum katılımcı sayısı 200 olup, araştırmaya toplam 308 kişi katılım sağlamıştır. Normal dağılımın sağlanması amacıyla uç değerler veri setinden temizlenmiş olup, analizler 300 katılımcı üzerinden yürütülmüştür.

Araştırmanın örneklemi 171 kadın, 129 erkek oluşturmaktadır. Bu çalışmaya katılmayı kabul eden gönüllü katılımcılara ait demografik bilgiler ise bulgular bölümünde Tablo 4.1 ‘de sunulmuştur.

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veriler çevrimiçi anketler aracılığıyla “Google Forms” üzerinden toplanmıştır. Araştırmaya 300 kişi katılmıştır. Değişkenler arası ilişkinin tespit edilmesi amaçlandığından gönüllü katılımcılara bazı anket soruları yöneltilmiştir. Yöneltilen sorularda katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiş olup, alınan veriler saklı tutulmuştur. Anket soruları öncesinde, yüksek lisans tezinin kapsamı, araştırmanın önemi ve verilerin saklama yöntemi gibi konular katılımcılara açık bir yönerge ile sunulmuştur. Sunulan bu yönergeyi kabul eden katılımcılar, çalışmanın devamına katılabilmıştır. Yönergeyi kabul etmeyen katılımcılar için ise, çalışma sonlandırılmıştır.

Verilerin toplanması amacıyla Demografik Bilgi Formu, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği ve Vücut Algısı Ölçeği envanter olarak sunulmuştur.

3.3.1 Demografik Bilgi Formu

Çalışmaya katılmayı kabul eden gönüllü katılımcılardan alınan demografik bilgiler Demografik Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. Bu kapsamda katılımcılardan; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir seviyesi, ilişki durumuna yönelik bilgiler istenmiştir.

3.3.2 Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

1996 yılında Downey ve Feldman tarafından reddedilmeyi kaygılı şekilde bekleme, red deneyimine aşırı tepki verme ve redde yönelik ipuçlarını toplamaya eğilim şeklinde tanımlanan reddedilme duyarlılığının ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir.

Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, altılı likert tipinde 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte, sosyal ilişkiler içerisindeki olası durumlara yönelik kaygı ve bu durumlara yönelik reddedilme beklentisinin puanlanması istenmiştir. Puanlamada (1) hiç endişelenmedim, (6) çok endişelendim değerleri baz alınmıştır. Puanlamada en düşük 18, en yüksek ise 108 alınabilmektedir. Ölçek değerlendirmesinde, grup üyelerinden elde edilen puanların aritmetik ortalaması hesaplanmakta; bireyin puanı ortalamadan düşükse reddedilme duyarlılığı düşük kabul edilmekte, bireyin puanı ortalamadan yüksekse reddedilme duyarlılığı yüksek olarak kabul edilmektedir. (Sapmaz, 2011).

Ölçek, 2017 yılında Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını tamamlayarak Türkçe’ye çevrilmiştir (Göncü Köse, Özen-Çıplak, Ulaşan, & Sümer, 2017). Ölçeğin Türk

kültürüne uygun olması için, 8 madde daha eklenmiştir. Bu kapsamda, güncel olarak kullanılan ölçek 26 soru içermektedir. Cronbach Alfa katsayısı .85 olarak bulgulanmış olup bu analize ölçeğin orijinal halinde bulunan ilk 18 madde dahil edilmiş, sonradan eklenen 8 madde dahil edilmemiştir (Göncü Köse, Özen-Çıplak, Ulaşan, & Sümer, 2017).

Ölçeğin 18 soruluk orijinal halinde bulunan 17 maddenin faktör yükü .40' ın üstünde olup, 18 maddeden 17' sinin faktör yükü 0.30' un üstündedir. Ölçek üç hafta arayla ve 4 ay arayla uygulanmış olup test- tekrar test güvenilirliği ilk uygulamada .83, son uygulamada .78 olarak bulgulanmıştır. Ölçek a ve b maddelerinden oluşmakta olup, puanlama sırasında ilk olarak b maddeleri ters kodlanmakta, sonrasında a ve b maddelerinin çarpımı ortalama puan olarak sunulmaktadır (Göncü Köse, Özen-Çıplak, Ulaşan, & Sümer, 2017).

3.3.3 Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği

Katılımcıların sosyal ilişki ve performans gerektiren bazı durumlara yönelik kaygı ve kaçınma düzeyinin ölçülmesi amacıyla Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği uygulanmıştır. Ölçeğin orijinali Liebowitz adlı bir araştırmacı tarafından 1987 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe varyasyonu ise 2003 yılında tamamlanmıştır (Soykan, Özgüven, & Gençöz, 2003). Ölçek dörtlü likert tipinde olup, 24 maddeden oluşmaktadır. 13 madde performans gerektiren durumlaraki kaygı ve kaçınmayı, 11 madde ise sosyal ilişki gerektiren durumlardaki kaygı ve kaçınmayı ölçmek üzere kullanılmaktadır (Liebowitz, 1987). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 48, en düşük puan ise 192 olarak belirtilmiştir. Birebir uygulanan ölçeklerde, kesme puanı 95 olarak belirlenmiştir (Dilbaz & Guz, 2001). Ölçekten alınan puanın yükselmesi, sosyal kaygı düzeyi ve kaçınma şiddetinin arttığı şeklinde yorumlanmaktadır (Soykan, Özgüven, & Gençöz, 2003). Tüm ölçek kapsamında Cronbach Alfa katsayısı kaygı alt boyutunda .96, kaçınma alt boyutunda ise .95 olarak bulgulanmıştır (Heimberg, ve diğerleri, 1999). Ölçek kapsamında uygulanan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .97 bulgulanmıştır (Soykan, Özgüven, & Gençöz, 2003).

3.3.4 Vücut Algısı Ölçeği

Katılımcıların beden uzuvlarından ve fonksiyonlarından memnuniyet düzeyini ölçmek amacıyla Vücut Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek 1953 yılında Second ve Jurard tarafından geliştirilmiştir (Kundakçı, 2005). Ölçek beşli likert tipinde, toplam 40 sorudan oluşmaktadır (Hovardaoğlu, 1992). Ölçekten alınan puan arttıkça, beden memnuniyeti azalmaktadır. Bu kapsamda, ölçek 40-200 arasında puanlanmaktadır.

Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları 1992 yılında yapılmıştır (Hovardaoğlu, 1992). Üniversite öğrencileri ile yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında yarıyabölme güvenilirliği .75, Cronbach Alpha katsayısı ise .91 olarak bulgulanmıştır (Hovardaoğlu, 1992).

3.4 PROSEDÜR

Yürütülen bu çalışmada, Beliren Yetişkinlerde Reddedilme Duyarlılığı ile Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkide Beden İmgesinin Aracılık etkisi incelenmiştir.

Tez sürecinin yürütülebilmesi amacıyla öncelikle Beykoz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan ve Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği sahibinden yazılı onay alınmıştır. Alınan onaylar sonrasında veri toplama sürecine geçilmiştir. Tez çalışmasının verileri online olarak Google Forms aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma linki ulaştırılan katılımcılar, ilk olarak Bilgilendirilmiş Onam Formu ile karşılaşmıştır. Bilgilendirilmiş Onam Formu'nda "kabul ediyorum" seçeneğini işaretleyen katılımcılara sırasıyla, Demografik Bilgi Formu, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği ve Vücut Algısı Ölçeği envanter olarak sunulmuştur.

Veri girişleri kontrol edildikten sonra kayıp veri olmadığı ancak uç veri olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple 308 kişilik veri setinden 8 uç veri silinmiş ve analizler 300 kişilik veri seti üzerinden yürütülmüştür. Araştırma verilerinin istatistiksel analizi SPSS 28.0 ve AMOS 22 programı ile gerçekleştirilmiştir. Analiz kapsamında Reddedilme Duyarlılığı ve Sosyal Kaygı değişkenlerinin Beden İmgesini açıklama oranı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, analizler Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) ile yürütülmüştür.

Yapısal Eşitlik Modellemesi, faktör analizi ve regresyon analizini temel alarak değişkenler arasındaki gözlemlenebilen ve gözlemlenemeyen etkileri tek bir model içerisinde test edebilmektedir. Günümüzde bu etkiyi test edebilen ve aynı anda doğrudan ve dolaylı etkileri ölçebilen bir analiz olmasından dolayı bu prosedür kapsamında da tercih edilmiştir.

Aracılık modelinin test edilmesinde ilişkinin tespit edilmesi bazı koşullara bağlıdır (Baron & Kenny, 1986).

Bu koşullardan ilki, bağımsız değişkenin (reddedilme duyarlılığı) bağımlı değişken (sosyal kaygı) üzerinde etkisi olmalıdır.

İkinci koşul, bağımsız değişkenin (reddedilme duyarlılığı) aracı değişken (beden imgesi) üzerinde etkisi olmalıdır.

Üçüncü koşul, aracı değişkenin (beden imgesi) bağımlı değişken (sosyal kaygı) üzerinde etkisi olmalıdır.

Son koşulda ise, aracı değişken (beden imgesi) bağımsız değişkenle (reddedilme duyarlılığı) birlikte modele sokulduğunda bağımsız değişkenin (reddedilme duyarlılığı) bağımlı değişken üzerindeki etkisi düşerken, aracı değişkenin (beden imgesi) de bağımlı değişken üzerinde etkili olması beklenmektedir. Tüm bu koşulların test edilmesi, üç ayrı regresyon analizinin gerçekleştirilmesini gerektirmektedir.

Analiz aşağıdaki adımlar takip edilerek gerçekleştirilmiştir:

1. Analizin ilk adımında reddedilme duyarlılığı bağımsız değişken, sosyal kaygı bağımlı değişken olarak alınır ve ilk koşulun sağlanması amaçlanır.
2. İkinci adımda, reddedilme duyarlılığının beden imgesi üzerindeki yordama gücü tespit edilmeye çalışılır. Bu şekilde ikinci koşulun sağlanması amaçlanır.
3. Son adımda ise, reddedilme duyarlılığı ve beden imgesi bağımsız değişken olarak alınarak, sosyal kaygı üzerindeki etkisine bakılır. Tüm değişkenlerin dahil edildiği bu modelde, beden imgesinin sosyal kaygı üzerinde anlamlı etkisi varsa ve reddedilme duyarlılığının birinci koşulda elde edilen etkisinde bir azalma meydana gelmişse, reddedilme duyarlılığının sosyal kaygı üzerindeki etkisinde beden imgesinin aracılık rolü olduğuyla ilgili yorum yapılabilmektedir.

Bu modelde reddedilme duyarlılığı bağımsız değişken, sosyal kaygı bağımlı değişken ve beden imgesi aracı değişken olarak belirlenmiştir.

Uyum endeksleri araştırma modelinin genel kabul görmüş uyum değerleri hakkında bilgi sunmaktadır.

Tablo 3.1 ve Tablo 3.2' de genel kabul görmüş uyum ölçekleri ve uyum değerleri sunulmuştur.

Genel kabul görmüş uyum değer ve aralıkları tabloda sunulmuştur (Bayram, 2013).

Tablo 3.1 Genel Kabul Görmüş Uyum Değerleri

Uyum Ölçekleri	İyi Uyum Değerleri
CMIN/ DF	$0 < \text{CMIN/ DF} < 2$
CFI	$0,97 < \text{CFI} < 1$
AGFI	$0,90 < \text{AGFI} < 1$
GFI	$0,95 < \text{GFI} < 1$
NFI	$0,95 < \text{NFI} < 1$
RMSEA	$0 < \text{RMSEA} < 0.05$

Tablo 3.2 Genel Kabul Görmüş Uyum Değerleri

Uyum Ölçekleri	İyi Uyum Değerleri
CMIN/ DF	$2 < \text{CMIN/ DF} < 3$
CFI	$0,95 < \text{CFI} < 0,97$
AGFI	$0,85 < \text{AGFI} < 0,90$
GFI	$0,90 < \text{GFI} < 0,95$
NFI	$0,90 < \text{NFI} < 95$
RMSEA	$0,05 < \text{RMSEA} < 0.08$

4. BULGULAR

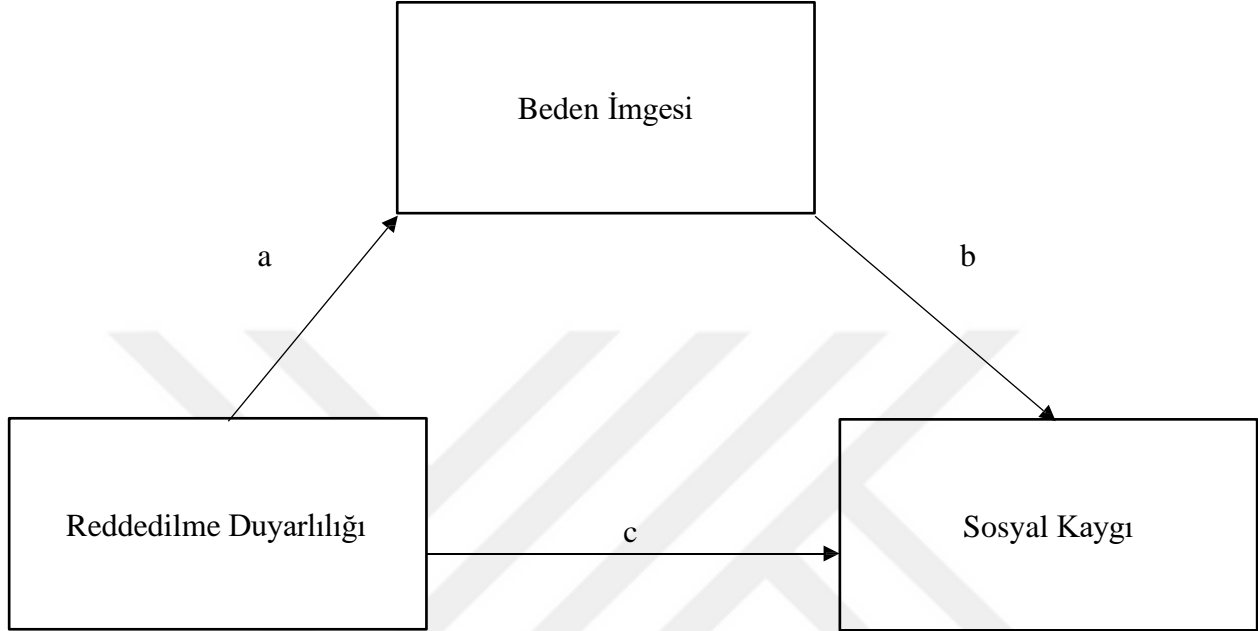
Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Katılımcıların demografik özelliklerini içeren frekanslar Tablo 4.1’ de sunulmuştur. Analize dahil edilen 300 katılımcının frekans analizi değerlendirildiğinde; katılımcıların %57’si kadın (n=171), %43’ ü erkektir (n=129). Katılımcıların çoğunluğu 24-26 yaş aralığındadır (%35). Katılımcılarının yarıdan fazlasının eğitim düzeyi üniversite ve üstüdür (%57). Katılımcıların çoğunluğu bir işte çalışmaktadır (%52). Araştırmaya katılanların %54,3’ ünün gelir seviyesi ortadır. Ve son olarak katılımcıların çoğunluğunun ilişkisi yoktur (%58).

Tablo 4.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	171	57
	Erkek	129	43
Yaş Aralığı	18-20	79	26,3
	21-23	69	23
	24-26	106	35,3
	27-29	46	15,3
Eğitim Düzeyi	Lise ve altı	128	42,7
	Üniversite ve üstü	172	57,3
Çalışma Durumu	Çalışıyor	157	52,3
	Çalışmıyor	143	47,7
Gelir Seviyesi	Düşük	95	31,7
	Orta	163	54,3
	Yüksek	42	14
İlişki Durumu	İlişkisi var	126	42
	İlişkisi yok	174	58

Şekil 4.1 Reddedilme Duyarlılığının Sosyal Kaygıya Etkisinde Beden İmgesinin Aracı Rolü Modeli

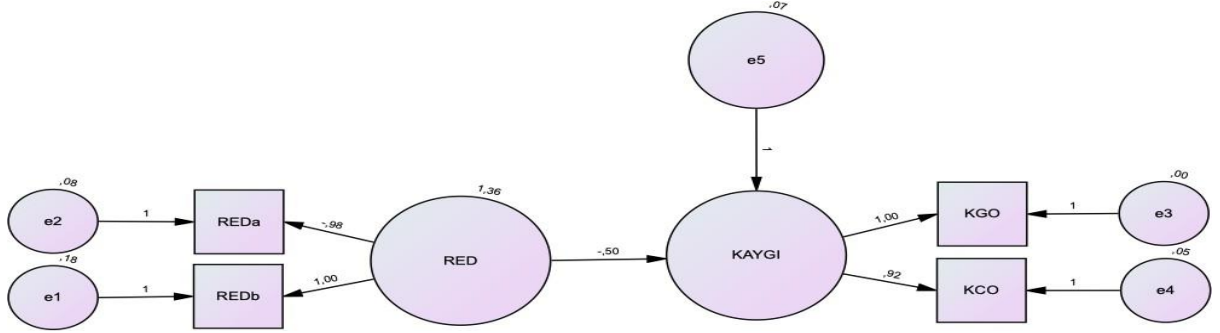

Şekil 4.1’ de görüldüğü üzere aracı değişken bağlamında değişkenler arası ilişkiler incelenmiştir.

Reddedilme duyarlılığının beden imgesini (a yolu) pozitif yönde anlamlı düzeyde (%82’ si) açıklamaktadır. ($B= 0.681$, $p < .01$). Reddedilme duyarlılığının sosyal kaygıya etkisi ise (c’ yolu) negatif yönde ve istatistiki açıdan anlamlıdır ($B= -0.499$, $p < .01$). Beden imgesinin sosyal kaygıya etkisi (b yolu) pozitif yönde ve istatistiki açıdan anlamlıdır ($B= 0.037$, $p < .01$). Değişkenler arası dolaylı etki incelenmiş olup, reddedilme duyarlılığının sosyal kaygıyı beden imgesi üzerinden negatif yönde etki ettiği bulgulanmıştır ($B=-0.007$ $p < .01$). Reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı arasındaki dolaylı etki -0.007 %95 güven aralığı için Alt sınır -0.530 ve üst sınır -0.469 aralığında elde edilmiştir. Bu aralık 0 (sıfır) değerini içermediğinden dolaylı etki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

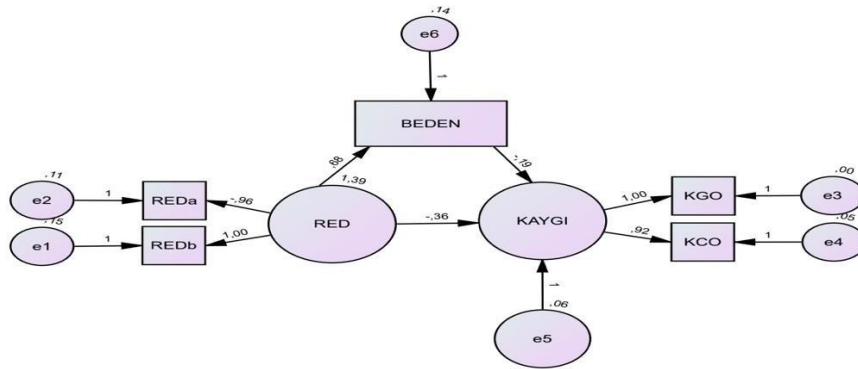
Tüm bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda, reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygıyı arasında doğrudan ilişki olduğu, reddedilme duyarlılığının ise sosyal kaygıyı beden imgesi üzerinden negatif yönde etkilediği saptanmıştır.

Şekil 4.2 Reddedilme Duyarlılığının Sosyal Kaygıya Etkisi

Şekil 4.2’ de görüldüğü üzere Beden İmgesi düzeyini ölçen “BEDEN” değişkeni analize dahil edilmediğinde (c yolu) sosyal kaygıyı negatif olarak açıklamaktadır ($B = -0.499, p < .01$). Bu koşullar altında incelendiğinde reddedilme duyarlılığı düzeyi yüksek kişilerde sosyal kaygı düzeyinin düştüğü söylenebilmektedir.

Şekil 4.3 Reddedilme Duyarlılığının Sosyal Kaygıya Etkisinde Beden İmgesinin Aracı Rolü

Şekil 4.3’ te görüldüğü üzere reddedilme duyarlılığı ve beden imgesinin aynı anda direkt olarak sosyal kaygıya ne kadar etki ettiği sınanmış ve bu sınama sonucunda reddedilme duyarlılığının sosyal kaygıya etkisinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (c’ yolu).

Modelde a, b ve c yolları oluşturulmuştur. Bu yollar incelendiğinde reddedilme duyarlılığı ile beden imgesi arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ek olarak modelde reddedilme duyarlılığı ve beden imgesinin aynı anda dolaylı ve direkt olarak sosyal kaygıya ne kadar etki ettiği araştırılmış ve analiz sonucunda ise, reddedilme duyarlılığının, sosyal kaygıya etkisinin de anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Önceden oluşturulan ve ilişkileri araştırılan sonuçlara göre ise, reddedilme duyarlılığı ile beden imgesi arasında pozitif yönde anlamlı, beden imgesi ile sosyal kaygı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda, kişilerin beden imgesi arttıkça (bedenden duyulan memnuniyetsizlik) sosyal kaygı düzeyleri de artmaktadır. Ek olarak, kişilerin reddedilme duyarlılığı düzeyi arttıkça beden imgesi (bedenden duyulan memnuniyetsizlik) düzeyleri de artmaktadır.

Bu bulgulardan farklı olarak reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişki negatif yönlü ve anlamlı olarak saptanmıştır. Bu bulgu göz önünde bulundurulduğunda bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeyleri arttıkça, sosyal kaygı düzeylerinin azaldığı söylenebilmektedir. Bu ilişki aracı değişken modele eklendikten sonra da değişmemiştir.

Tablo 4.2 Reddedilme Duyarlılığı ve Sosyal Kaygı İlişkisinde Beden İmgesinin Aracı Rolü

	Sonuç Değişkeni			
	Beden İmgesi		Sosyal Kaygı	
	B	SH	B	SH
Reddedilme Duyarlılığı (c yolu)			-0.499*	.017
R ²			0.832	
Reddedilme Duyarlılığı (a yolu)	0.681*	0.23		
R ²		0.820		
Reddedilme Duyarlılığı (c' yolu)			-0.491	0.018
Beden İmgesi (b yolu)			.037*	0.19
R ²			.830	
Dolaylı Etki			-0.007* 0.469)	(-0.530-

Tablo 4.2' de reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin aracılık rolünün tespit edilmesine yönelik değerler sunulmuştur. Aracılık analizleri SPSS AMOS programı üzerinden Bootstrapping yöntemi ile test edilmiştir.

Analiz sonuçları incelendiğinde kurulan aracılık modelinin anlamlı olduğu ve beden imgesi ile reddedilme duyarlılığı değişkenlerinin birlikte sosyal kaygıya ait varyansın %83' ünü açıklayabildiği görülmüştür ($B= 0.681$, $p < .01$).

Modele aracı değişken eklenmediğinde reddedilme duyarlılığının sosyal kaygı üzerindeki etkisinin (c yolu) anlamlı olduğu bulgulanmıştır ($B= -0.499$, $p < .01$, $R^2= .832$). Beden imgesi modele eklendiğinde de, reddedilme duyarlılığının sosyal kaygı üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı etkisi olduğu bulgulanmıştır. Modeldeki diğer yollar incelendiğinde, beden imgesinin sosyal kaygıyı (a yolu) anlamlı olarak yordadığı görülmüştür.

Modelde yer alan değişkenleri ölçmek amacıyla kullanılan ölçme araçlarının tek bir alt boyutu bulunduğundan gizli değişken tanımlanmamış, bu sebeple Şekil 4.2 ve Şekil 4.3' te oluşturulan modellerde herhangi bir kovaryans modellemesi gösterilmemiştir. Değişkenler arası ilişkilerin varlığı genel kabul görmüş uyum değerleri ve araştırma bulguları sonucu elde edilen uyum değerleri karşılaştırılarak tespit edilmiştir.

Özetle, kişilerin reddedilme duyarlılıkları yüksekken her zaman sosyal kaygı belirtisi göstermeyebileceği bu bağlamda da sosyal kaygı düzeyinin azalacağı, beden imgesinin tam aracı rol üstlendiği durumlarda da kişilerin reddedilme duyarlılığı yüksek olsa dahi sosyal kaygı belirtisi gösterme ihtimalinin azaldığı söylenebilir

TARTIŞMA

Bu çalışmada, beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin aracı rolü yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak incelenmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiye beden imgesinin aracılık ettiği saptanmıştır. Bu bölümde ise analizler sonucu elde edilen bulgular literatür bağlamında tartışılmıştır.

Literatürde reddedilme duyarlılığı, sosyal kaygı ve beden imgesi değişkenleri arasında istatistiki olarak anlamlı ilişki mevcuttur. Ek olarak, bu çalışmanın bulguları ve literatüre dahil edilen çalışmaların bulguları incelendiğinde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasında, reddedilme duyarlılığı ve beden imgesi arasında, sosyal kaygı ve beden imgesi arasında istatistiki olarak anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalar, ilgili değişkenler arasındaki ilişkileri birbirinden bağımsız olarak ele almış ve değişkenler arası doğrudan ilişkilere yer vermiştir. Bu kapsamda, literatürdeki bu sınırlılık tespit edilmiş ve bu çalışmada özellikle bu alana değinilmesi amaçlanmıştır.

Yapısal eşitlik modellemesinde aracılık etkisi, bağımsız değişken (reddedilme duyarlılığı) ve bağımlı değişken arasında (sosyal kaygı) bulunan doğrudan ilişkinin yanı sıra, modele eklenen aracı değişken/ değişkenlerin bağımsız değişkeni ve dolaylı olarak da bağımlı değişkeni etkilemesi temeli üzerine kuruludur (McKinnon ve Moscovitch, 2007). Bu bağlamda, aracı değişken bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişkinin daha iyi açıklanmasını sağlamaktadır.

Reddedilme duyarlılığı, beden imgesi ve sosyal kaygı arasındaki aracılık ilişkilerini belirlemek için kurulan ve analize sokulan modelin uyum indeksleri modelin onaylandığını ve geçerli bir uyum iyiliği saptandığını göstermektedir. Modelin CFI= .992, NFI= .991, RSMEA= .196 bulgularanan değerleri modelin uyum iyiliğinin Tablo 3.1 ve Tablo 3.2' de sunulmuş olan uyum iyiliği değerleri referans alındığında, kabul edilebilir değerlere sahip olduğu yönünde yorumlanmaktadır (Hu ve Bentler, 1999).

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, reddedilme duyarlılığı sosyal kaygıyı negatif yönde etkilemektedir ($B = -0.499$, $p < .01$). Aracı değişken olarak modele dahil edilen beden imgesi sosyal kaygıyı pozitif yönde anlamlı şekilde etkilemektedir ($B = .037$, $p < .01$). Reddedilme duyarlılığı ve beden imgesi arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($B = 0.681$, $p < .01$).

Aracı değişken olan beden imgesi modele dahil edilmeden önce reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişki düzeyinin ($B = -0.499$, $p < .01$) olduğu göz önünde bulundurulduğunda aracılık etkisinin sağlanabilmesi için aracı değişken (beden imgesi) modele dahil edildiğinde bu iki değişkenin (reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı) ilişki düzeyini belirgin bir şekilde değiştirmesi ve asıl ilişkinin aracı değişken üzerinden bağımlı değişkene aktarılıyor olması gerekmektedir. Bu analizlerde de bu ilişki saptanmıştır ($B = -0.491$, $p < .01$).

Yürütülen bu çalışmanın bulguları incelendiğinde, beden imgesinin reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı arasında tam aracı görev üstlendiği, kişilerin reddedilme duyarlılıkları yüksekken her zaman sosyal kaygı belirtisi göstermeyebileceği bu bağlamda sosyal kaygının düşeceği, beden imgesinin tam aracı rol üstlendiği durumlarda da reddedilme duyarlılığı yüksek kişilerin sosyal kaygı belirtisi gösterme ihtimalinin azaldığı söylenebilir.

Araştırmanın birinci hipotezi (H1); beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı arttıkça sosyal kaygının artacağını yönündedir. Yapılan analizler sonucu bu ilişki doğrulanamamıştır. Yapılan çalışmada beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı yükseldikçe, sosyal kaygı düşmektedir ($B = -0.499$, $p < .01$). Bu bulgu, üzerinde çalışılan bu örneklem bağlamında düşünüldüğünde literatürdeki çoğu bilgiyi destekler nitelikte değildir. Bu sebeple, H1 hipotezi reddedilmiştir. Mevcut çalışmada reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı arasında literatürün aksine negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiş olmasında, çalışılan örneklem grubunun kendine has bilişsel ve davranışsal özelliklerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Beliren yetişkinlik dönemi, ergenlik ve yetişkinlik arasındaki bir geçiş dönemi olarak kabul görmektedir. Bu gelişim dönemi beraberinde evlilik yaşının ötelenmesini, ekonomik koşullardaki karmaşıklığı ve eğitim hayatından iş hayatına geçiş süresinin uzamasını getirmektedir. Beliren yetişkinlik dönemi bireyler arasında farklı boyutlarda yaşanabilir ya da hiç yaşanmayabilir. Bu bağlamda düşünüldüğünde kişilerin beliren yetişkinlik döneminde sergiledikleri davranış paternleri de birbirinden farklı olmaktadır. Tüm bu kaotik süreç, beraberinde düşünsel ve davranışsal sorunları da getirmektedir. Literatürde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygının birbirini çift yönlü etkileyen süreçler olduğuna dair pek çok araştırma mevcuttur. Bu çalışmalar reddedilme duyarlılığı yüksek kişilerin, sosyal kaygı düzeyinin de buna bağlı olarak yükseleceğini savunmaktadır. Ancak yapılan bu çalışmaların çoğu lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Beliren yetişkinlik döneminde bu değişkenlerin ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Oysaki beliren yetişkinlik ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinden farklı olarak, kişinin kendi anlamını ve yeterliliğini de sorguladığı, kendi yeterliliğiyle ilgili

somut birtakım göstergelere ihtiyaç duyduğu bir dönemdir. Ek olarak, beliren yetişkinlik dönemi her bireyi aynı oranda etkilemediği ya da bazı bireyler bu geçiş sürecini atlayarak yetişkinlik dönemine geçtiği için benzer bir sosyal gruptaki kişiler somut birtakım göstergeler açısından da oldukça farklılık gösterebilmektedir. Literatürün aksine H1 hipotezinde, iki değişken arasındaki ilişkinin yönünün negatif olmasında başlıca etkenin örneklem grubu seçiminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim, yapılan çalışmaların büyük bir kısmı ergenler ya da üniversite öğrencileri örneklemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Bayat, 2015; Lansford, ve diğerleri, 2002).

Araştırmanın ikinci hipotezi (H2); beliren yetişkinlerde sosyal kaygı arttıkça beden imgesinin artacağı yönündedir. Yapılan analizler sonucu bu ilişki doğrulanmıştır. Literatürde beden imgesi ve sosyal kaygı arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu bulgulayan çalışmalar mevcuttur (Uncu, 2021; Wilson, 1999; Bandura ve Adams, 1977). Mevcut çalışmanın bulguları da literatürü desteklemektedir. Böylece H2 hipotezi kabul edilmiştir. Bu kapsamda, beliren yetişkinlerin sosyal kaygı düzeyleri yükseldikçe, beden algıları (beden memnuniyetsizliği) yükselmektedir. Sosyal kaygı belirtilerinin bir kısmının, kişide kaygı kaynaklı meydana gelebilecek fiziksel belirtilerin (yüz kızarması, terleme, titreme gibi) sosyal grubun diğer üyeleri tarafından fark edilebileceğine odaklanmasının bu noktada etkili olabileceği düşünülmektedir. Sosyal kaygı gereği, fiziksel belirtilerine odaklanan ve bu belirtilerin fark edilmesi ya da gözlemlenmesinden kaygı duyan kişiler, bu belirtiler fark edilmesin ya da gözlemlenmesin diye bedenlerindeki alanlara yönelik daha dikkatli bir inceleme gerçekleştiriyor olabilir. Bu inceleme kaygı ve kaçınma davranışlarının artmasıyla birlikte bedenden hoşnutsuzluğa sebep oluyor olabilir (Güney, 2018).

Araştırmanın üçüncü hipotezi (H3); beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı arttıkça beden imgesinin artacağını yönündedir. Yapılan analizler sonucu bu ilişki doğrulanmıştır. Literatürde reddedilme duyarlılığı ve beden imgesi arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu bulgulayan çalışmalar mevcuttur. Mevcut çalışmanın bulguları literatürde bu konuda bir netlik olmasa da bulguların çoğunluğunu desteklemektedir (Oktan, 2012; Kara, 2016).

Böylece H3 hipotezi kabul edilmiştir. Bu kapsamda, kişilerin reddedilme duyarlılığı yükseldikçe, beden algıları (beden memnuniyetsizliği) yükselmektedir. Bireyin beden imgesinin oluşabilmesi için kendi bedenine yönelik algısı ana etken değerlendirilmekle birlikte, bir diğer önemli etken başkalarının bireyin bedenine yönelik algısıdır. Bu iki etkenin birbiriyle uyumlu

ya da çelişkili olması sonucunda kişinin beden algısının olumlu ya da olumsuz olduğuna yönelik bir çıkarım yapılabilmektedir. Reddedilme duyarlılığı ise, kişinin önemli diğerleri tarafından kabul edilip reddedileceğini yönelik algısıdır. Birey davranışları, dış görünüşü, düşünsel özellikleriyle bir bütün olduğundan, bireyin önemli diğerleri tarafından kabul edilip reddedileceğine yönelik algısı buradaki bütünlüğü de etkiliyor olabilir.

Araştırmanın dördüncü hipotezi (H4); beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin aracı rolü olduğu yönündedir. Literatürde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin ilişkisini tespit eden herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Aracılık etkisini tespit etmek için kullanılan yaygın yöntemlerden biri Baron ve Kenny' nin (1986) önerdiği prosedürdür.

Bu prosedür, bağımsız değişkenin (reddedilme duyarlılığı) bağımlı değişken (sosyal kaygı) üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu, bağımsız değişkenin aracı değişken (beden imgesi) üzerinde etkili olduğunu ve aracı değişkenin de bağımlı değişken üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Aracı değişken (beden imgesi) modele dahil edildiğinde bağımsız değişkenin (reddedilme duyarlılığı) bağımlı değişken (sosyal kaygı) üzerinde etkisi azalmakta ve bununla birlikte ilişki yön değiştirmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin aracı rolü olduğu tespit edilmiştir. Böylece H4 hipotezi kabul edilmiştir. Bu kapsamda düşünüldüğünde; reddedilme duyarlılığı düzeyi arttıkça sosyal kaygı düzeyi azalmaktadır. Bu ilişkiye beden imgesi eklendiğinde ise, kişilerin reddedilme duyarlılığı düzeyi arttıkça beden hoşnutsuzlukları artmaktadır.

Özetle, beden imgesinin olumsuz olduğu durumlarda bireylerin sosyal kaygıları artabilir ancak reddedilme duyarlılığı üzerinden gelen olumsuz etkilerin, beden imgesi aracılığıyla sosyal kaygıyı dolaylı olarak azaltabileceği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevcut çalışmada, beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide beden imgesinin aracılık rolü tespit edilmeye çalışılmış olup, bireylerde beden imgesinin olumsuz olduğu durumlarda sosyal kaygının artabileceği ancak reddedilme duyarlılığı üzerinden gelen olumsuz etkilerin, beden imgesi aracılığıyla sosyal kaygıyı dolaylı olarak azaltabileceği görülmüştür. Beliren yetişkinlik adı verilen gelişim dönemi kendi içinde birtakım dinamikler barındırmaktadır. Özellikle günümüzde ekonomik koşullardaki değişim, yükseköğrenim mezunu sayısı ve eğitim süresinin uzaması gibi sebepler göz önünde bulundurulduğunda, bu faktörler beliren yetişkinliğin temel özelliklerini desteklemektedir. Bu sebeple elde edilen sonuçların beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı konusunda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın en önemli amacı oluşturulan modelde beden imgesinin aracılık rolünün olup olmadığının tespit edilmesidir. Yapılan yapısal eşitlik modellemesi sonucunda, beden imgesinin reddedilme duyarlılığı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmüştür. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, elde edilen sonuçların özellikle beliren yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı alanındaki literatür eksikliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda, klinik uygulamalara olumlu katkı sağlayabilecek çıkarımlar yapılabilir. Günümüzde ekonomik koşulların giderek zorlaşması, işsizliğin artması, metropol şehirde yaşam koşullarının giderek zorlaşması gibi sebepler ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde birey için “yetişkinlik” emaresi sayılabilecek adımları atmasını ötelemektedir. Beliren yetişkinlik döneminin kendine has birtakım özellikleri, reddedilmeye, sosyal kaygıya ya da kişinin bedeninden duyacağı memnuniyete yönelik hassasiyetini etkileyebileceği gibi, bireylerin hassasiyeti bulunan bu faktörleri de beliren yetişkinlik dönemini olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilmektedir. İlgili çalışma bulgularının, bu komplike süreç ile ilgili yapılacak klinik çalışmalara destek sunması beklenmektedir. Bu minvalde düşünüldüğünde, beliren yetişkinlik ergen, yetişkin ve çiftlerle çalışan terapistleri yakından ilgilendirmektedir. Bu çalışma kapsamında, bu alanlarda çalışan terapistlerin danışan değerlendirmesinde beliren yetişkinliğe yönelik ayırıcı birtakım faktörleri de göz önünde bulundurması gerektiği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın birtakım sınırlılıkları mevcuttur. Araştırma örnekleminin yarıdan fazlasını kadın katılımcılar oluşturmaktadır. Gelecek araştırmalarda kadın ve erkek sayısının eşitlenmesinin özellikle kadın ve erkeğe ait birtakım kişisel farklılıkları da değerlendirmek açısından literatüre faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu minvalde düşünüldüğünde, birtakım kişilik özelliklerinin de araştırma modeline dahil edilebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer kısıtlılığı, araştırmada gelir seviyesi yüksek katılımcı sayısının çok düşük oluşudur (%14). Bireylerin gelir seviyesinin yüksek oluşu, evlilik yaşının ötelenmesi, eğitim süresinin uzaması, ilk uzun süreli iş deneyiminin gerçekleşmesi gibi faktörleri etkileyebilir. Ancak oran çok düşük olduğundan, bununla ilgili herhangi bir yorum yapılamamaktadır. İlerleyen çalışmalarda gelir seviyesi yüksek katılımcı sayısı ile düşük ve orta düzey gelir seviyesine sahip katılımcıların sayısının dengelenmesi önerilmektedir.

Araştırmanın bir başka kısıtlılığı araştırmanın kesitsel desende dizayn edilmiş olmasıdır. Kesitsel modelde dizayn edilen araştırmalar, değişkenler arası bulgularan ilişkileri sadece bir dönemde ölçebilmektedir. Bu kişilerin ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinin de dahil edildiği boylamsal bir araştırma modelinin dizayn edilmesi önerilmektedir. Aynı değişkenler kullanılarak gerçekleştirilecek boylamsal bir çalışma, geçmiş ve gelecek dönem etkilerini gösterecek olmakla birlikte, bu etkilerin ilgili beliren yetişkinlik dönemini etkileyip etkilemediğini göstermesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Öztürk, O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Acarer, E. (2019). Üniversite öğrencilerinde obsesif inançlar ve beden imgesi ile baş etme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi . *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul : İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Akdemir, A., & Cinemre , B. (1996). Sosyal Fobi: Epidemiyoloji, eşlik eden hastalıklar, klinik gidiş, prognoz. *Psikofarmakoloji Dergisi*(4), 11-17.
- Amerika Psikiyatri Birliği. (1980). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (DSM-III)* (Cilt 3). Washington: Amerikan Psikiyatri Birliği.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı* (Cilt 5). Amerikan Psikiyatri Birliği.
- Amir, N., Beard, C., & Bower, E. (2005). Interpretation bias and social anxiety. *Cognitive Therapy and Research*, s. 433-443.
- Arnett, J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *Am Psychologist* , s. 469-480.
- Atak, H. (2011). İnsan yaşamında yeni bir dönem: beliren yetişkinlik . *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 51-67.
- Atak, H., & Çok, F. (2015). Emerging Adulthood in Turkey: Does it (yet) Exist? *The Online Journal of Counseling and Education*, 3(4), 46-75.
- Bandura, A., & Adams, N. E. (1977). Analysis of self-efficacy theory of behavioral change. *Cognitive Therapy and Research*, 287-308.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology* , 1173-1182.
- Bayat, B. (2015). Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddinin Yetişkinlik Dönemindeki Psikopatoloji ile ilişkisi: Kontrol Odağının ve Benlik Kurgularının Aracı Rolü. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Bayram, N. (2013). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Besikci, E., Agnew, C. R., & Yildirim, A. (2016). It's my partner, deal with it: Rejection sensitivity, normative beliefs, and commitment. *Personal Relationships*, 3(23), 384-395.

- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Vol 3*. New York: Basic Books.
- Bozduğan, B. N. (2023). Genç yetişkinlerde yeme tutumunun yordayıcıları olarak erken dönem uyumsuz şemalar, benlik saygısı ve reddedilme duyarlılığı. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Carriere, L., & Kluck, A. (2014). Appearance commentary from romantic partners: evaluation of an adapted measure. *Body Image*, 137-145.
- Deborah, C., Beidel, D. C., & Turner, S. M. (2000). Behavioral treatment of childhood social phobia. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1072-1080.
- Demiralp, M., Demiralp, B., Sarıkoç, G., İyigün, E., Açikel, C., & Başbozkurt, M. (2016). Beden imgesinin yaşam niteliğine etkisi ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 82-90.
- DeWall, C., Masten, C., Powell, C., Combs, D., Schurtz, D., & Eisenberger, N. (2012). Do neural responses to rejection depend on attachment style? An fMRI study. *Soc Cog Affect Neurosci*(7), 184-192.
- Dilbaz, N., & Guz, H. (2001, Ekim). Liebowitz sosyal kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *37. Ulusal Psikiyatri Kongresi*. İstanbul .
- Douglass, C. B. (2007). From duty to desire: Emerging adulthood in Europe and its consequences. *Child Development Perspectives*, 101-108.
- Downey, G., & Feldman, S. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *J Pers Soc Psychol*(70), 1327-1343.
- Downey, G., Feldman, S., & Ayduk, Ö. N. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships*(7), 45-61.
- Downey, G., Feldman, S., & Ayduk, O. (2010). Implications of rejection sensitivity for intimate relationship. *J Pers Soc Psychol*(70), 1327-1343.
- Doğan , T., Sapmaz, F., & Totan, T. (2011). Adaptation of the body image coping strategies inventory to Turkish: A validity and reliability study. *Anatolian Journal of Psyciatry*, 121-129.
- Fisher, S., & Cleveland , S. E. (1968). Body image and personality. *Contemporary Psychology: A Journal of Reviews*.
- Göncü Köse, A., Özen-Çıplak, A., Ulaşan, E. T., & Sümer, N. (2017). Reddedilme duyarlılığı ölçeğinin Türkçe' ye uyarlanması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11), s. 383-403.

- Gültekin, B. K., & Dereboy, İ. F. (2011). Üniversite öğrencilerinde sosyal fobinin yaygınlığı ve sosyal fobinin yaşam kalitesi, akademik başarı ve kimlik oluşumu üzerine etkileri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 3(22), 150-158.
- Güneş, İ. (2009). Medyada yer alan kadın bedeni ve imgeleri ve kadınlarda beden imgesi hoşnutsuzluğu. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Güney, C. (2018). 15-18 Yaş Arası Ergenlerde Beden İmgesi ile Sosyal Anksiyete Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Etkisinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Galambos, N. L., & Tilton, L. C. (2000). Adolescents' psychosocial maturity, subjective age, and problem behavior: In search of the adultoid. *Applied Developmental Science*(4), 178-192.
- George, D., & Mallery, P. (2010.). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update*. Boston: Pearson.
- Grogan, S. (2021). *Body image: Understanding body dissatisfaction in men, women, and children*.
- Heimberg, R. G., Hofmann, S. G., Liebowitz, M. R., Schneier, F. R., Smits, J. A., & Craske, M. G. (1999). Psychometric properties of the liebowitz social anxiety scale. *Psychological Medicine*, 199-212.
- Hofmann, S. G., & Otto, M. W. (2018). *Cognitive behavioral therapy for anxiety disorder: Evidence-based and disorder-specific treatment techniques*. Routledge.
- Hovardaoğlu, S. (1992). Vücut algısı ölçeği. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 11-26.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 1(6), 1-55.
- Ishaq, M., & Haque, M. (2015). Attachment Styles, Self-Esteem and Rejection Sensitivity among University Students. *Pakistan J Psychol* .
- Janet, P. (1903). *Les Obsessions et la Psychasthenie*. Paris.
- Jaremka, L., Fagundes, C., Peng, J., Bennet, J., Glaser, R., & Malarkey, W. (2013). Loneliness promotes inflammation during acute stress. *Psychol Sci*(24), 1089-1097.

- Kılıç, C. (1997). Türkiye' nin Ruh Sağlığı Profili: Ruh Sağlığı Hizmeti Kullanımı. *Önder M. Bahar Sempozyumları I* (s. 38-39). Antalya: Ankara Psikiyatri Derneği Yayınları .
- Kara, A. (2016). Sosyal görünüş kaygısı ile utangaçlık arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Birey ve Toplum*, s. 96-106.
- Kaya, E. (2022). Ergenlerde Aleksitimik Özellikler ile Sosyal Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkide Çocukluk Yaşantıları ve Algılanan Ebeveyn Kabul Reddinin Aracı Rolünün İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Arel Üniversitesi Lisansüstü Anabilim Dalı.
- Keller, M. B. (2003). The lifelong course of social anxiety disorder: a clinical perspective. *Acta Psychiatrica Scandinavica* , 85-94.
- Khaleque , A., Rohner, R., & Cournoyer, D. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*(64), 54-64.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri . *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 231-256.
- Koç, M., Uğur, E., Çolak, Ç., & Yolcu, M. (2018). Sosyal anksiyete-reddedilme duyarlılığı ve psikolojik belirtilerin yapısal eşitlik modeliyle incelenmesi. *ERPA International Congresses on Education* (s. 293-298). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü.
- Kundakçı, A. H. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Yeme Tutumları, Benlik Algıları, Vücut Algısı ve Stres Belirtileri Açısından Karşılaştırılması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Lansford, J. E., Dodge, K. A., Pettit, G. S., Bates, J. E., Crozier, J., & Kaplov, J. (2002). A 12-Year prospective study of the longterm effects of early child physical maltreatment on psychological, behavioral, and academic problems in adolescence. *Archives Of Pediatrics And Adolescent Medicine*, s. 824-830.
- Liebowitz, M. R. (1987). Social phobia. *Modern Problems of Pharmacopsychiatry*(22), 141-173.
- Liebowitz, M. R. (2000). Social phobia or social anxiety disorder: What's in a name? *Archives of General Psychiatry*, 181-192.
- Marks, I. M., & Gelder, M. G. (1996). Different ages of onset in varieties of phobia. *The American Journal of Psychiatry*, 2(123), s. 218-221.

- Marston, E., Hare, A., & Allen, J. (2010). Rejection sensitivity in late adolescence: Social and emotional sequelae. *J Res Adolesc, 4*(20), 959-982.
- McEvoy, P. M., Saulsman, L. M., & Rapee, R. M. (2018). *Imagery-enhanced CBT for social anxiety disorder*.
- McKinnon, M. C., & Moscovitch, M. (2007). Domain-general contributions to social reasoning: Theory of mind and deontic reasoning re-explored. *Cognition, 179*-218.
- Mischel, W., & Shoda, Y. (1995). A cognitive-affective system theory of personality: reconceptualizing situations, dispositions, dynamics and invariance in personality structure. *Psychol Rev, 246*-268.
- Morsünbül, Ü. (2013). Beliren yetişkinler mi, beliren üniversiteli yetişkinler mi? Risk alma ve kimlik biçimlenmesi üzerinden bir inceleme . *Elementary Education Online* , s. 873-885.
- Nelson, L., & Chen, X. (2007). Emerging adulthood in China: The role of social and cultural factors. *Child Development Perspectives, 1*(2), 86-91.
- Oktan, V. (2012). Beden imajı ve reddedilme duyarlılığının öznel iyi oluşu yordama gücü. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, s. 119-134.
- Olgaç, D., & Özen Şirvalı, D. (2019). Kişilerarası kabul red kuramının ebeveynliğe bakışı. *Türkiye Klinikleri, 22*-31.
- Piartzak, J., Downey, G., & Ayduk, O. (2005). Rejection sensitivity as an interpersonal vulnerability. *The Guilford Press.*, 62-84.
- Purdie, V., & Downey, G. (2000). Rejection sensitivity and adolescent girls' vulnerability to relationship-centered difficulties. *Child Maltreatment, 4*(5), 338-349.
- Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., & Kang, N. (2010). Rejection sensitivity and the rejection-hostility link in romantic relationships. *Journal of Personality, 1*(78), 119-148.
- Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., & Kang, N. (2010). Rejection sensitivity and the rejection–hostility link in romantic relationships. *Journal of Personality, 1*(78), 119-148.
- Rosellini, A. J., Rutter, L. A., Bourgeois, M. L., Emmert-Aronson, B. O., & Brown, T. A. (2013). The relevance of age of onset to the psychopathology of social phobia. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 356*-365.

- Sapmaz, F. (2011). Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın sosyal anksiyete, reddedilme duyarlılığı ve kişilerarası duyarlılık üzerine etkisi . *Doktora Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı .
- Schaan, V., Schulz, A., Bernstein, M., Schächinger, H., & Vögele, C. (2020). Effects of rejection intensity and rejection sensitivity on social approach behavior in women. *PLoS One*.
- Schermelleh, K., & Moosbrugger, H. (2003). Evaluating The Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research* , 23-74.
- Schilder , P. (1950). *The image and appearance of the human body*. London : Routledge.
- Schneider, F. (1992). Social Phobia. Comorbidity and morbidity in an epidemiologic sample. *Arch Gen Psychiatry*, 282-288.
- Soykan, C., Özgüven, H., & Gençöz, T. (2003). Liebowitz social anxiety scale: the Turkish version. *Psychol Rep.*(93), 1059-1069.
- Staebler, K., Helbing, E., Rosenbach, C., & Renneberg, B. (2011). Rejection sensitivity and borderline personality disorder. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 4(18), 275.
- Stafford, L. (2007). Interpersonal rejection sensitivity: Toward exploration of a construct. *Issues in Mental Health Nursing*, 4(28), 359.
- Şirin, E. (2015). Ergenlerin vücut kitle indeksi ile sosyal görünüş kaygı düzeyi ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü.
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması-2018. (2018). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Uchino, B. (2009). Understanding the links between social support and physical health: A life-span perspective with emphasis on the separability of perceived and received support. *Perspect Psychol Sc*, 4, s. 236-255.
- Uncu, O. (2021). Reddedilme Duyarlılığı, Hissedilen Yalnızlık ve Aleksitimik Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Wilson, H. W. (1999). How do appear to others. *Behavior Research and Therapy* , 419-434.

Yüksel, N. (2013). Anksiyete Bozuklukları. N. Yüksel içinde, *Ruhsal Hastalıklar* (s. 215-227).

Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.

Yüksel, R., & Demirkıran, F. (2019). Hemşirelik öğrencilerinde yalnızlık ve etkileyen faktörler.

Hemşirelik Bilimi Dergisi , 18-23.

